

W P R O W A D Z A M Y
ZMIANY

04
2017

ISSN 2451-2761

KWARTALNIK
SEKRETARIATU
REGIONALNEGO
KRAJOWEJ SIECI
OBSZARÓW WIEJSKICH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

AKTUALNOŚCI | NOWE WYDARZENIA I ZAPOWIEDZI

TEMAT NUMERU
Wsparcie inwestycji
w ramach PROW

STR. 4

Wieś – dobry temat

STR. 12

**Agroturystyczne
rekomendacje**

STR. 16

PONADTO W NUMERZE

Projekty partnerów sieci | **Wsparcie na tworzenie grup** i organizacji producentów

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Publikacja opracowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej PROW 2014–2020.

SPIS TREŚCI

AKTUALNOŚCI	
Konkurs dla sołectw	2
Szkolenie z obsługi wniosku o płatność	2
Finał X edycji konkursu „Tygiel Smaków 2017”	3
TEMAT NUMERU	
Wsparcie inwestycji w ramach PROW	4
RZETELNY MATERIAŁ	
Wsparcie na tworzenie grup i organizacji producentów	9
Projekty partnerów sieci	10
Wieś – dobry temat	12
ROLNICTWO	
Bezpieczeństwo na drogach	14
TURYSTYKA	
Agroturystyczne rekomendacje	16
NA KONIEC	
Kalendarium	19
Zaproszenie na cykliczne warsztaty XXIII Konkurs „W rolnictwie można pracować bezpieczniej”	19

04
2017KWARTALNIK SEKRETARIATU REGIONALNEGO
KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Redakcja

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
 Departament Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich
 Al. Piłsudskiego 12,
 90-051 Łódź,
 tel. 42 663 31 88
 e-mail: pro.w.ksow@lodzkie.pl
 Redaktor naczelny: Anna Rzeźnik-Osuwniak
 Nakład: 10 900 egzemplarzy
 Publikacja bezpłatna, dostępna na stronie www.lodzkie.ksow.pl
 Opracowanie graficzne, DTP, druk: Pracownia C&C Sp. z o.o.
 Wydawca: Samorząd Województwa Łódzkiego,
 Al. Piłsudskiego 8, 90-051 Łódź
 Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i redagowania nadesłanych tekstów.

Konkurs dla sołectw

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego przystąpił do ogólnopolskiego konkursu „FUNDUSZ SOŁECKI – najlepsza inicjatywa” organizowanego przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów.

Konkurs ma promować najlepsze i najciekawsze projekty finansowane w ramach funduszu sołeckiego.

Konkurs skierowany jest do sołectw z terenu województwa łódzkiego, które realizowały na przestrzeni lat 2010–2017 projekty finansowane ze środków wyodrębnionych w ramach funduszu sołeckiego lub w których fundusz sołecki stanowił wkład własny.

Przedsięwzięcie realizowane jest przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów przy współpracy z samorządami województw.

Laureat I miejsca zostanie nominowany do krajowej edycji konkursu.

Szczegółowe informacje, regulamin konkursu oraz niezbędne dokumenty dostępne są na stronie internetowej www.lodzkie.pl/rolnictwo

Szkolenie z obsługi wniosku o płatność

Beneficjenci działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” w dniach 12–13 października 2017 r. mogli uczestniczyć w szkoleniu, podczas którego pracownicy Wydziału Płatności Departamentu Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich wyjaśniali kwestie związane z prawidłowym wypełnieniem wniosku o płatność. Szczegółowo omówiono przygotowywanie dokumentów niezbędnych do prawidłowego rozliczenia operacji w zakresie budowy lub modernizacji dróg lokalnych, gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy targowisk w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. W siedzibie urzędu stawili się przedstawiciele 37 gmin i powiatów z terenu Województwa Łódzkiego, z którymi zostały zawarte umowy o przyznanie pomocy. Beneficjenci zadawali wiele pytań, jak również zgłaszali szereg problemów, jakie mogą wystąpić przy rozliczaniu operacji. Pytania i dyskusja, jaka powstała podczas spotkania, potwierdziły potrzebę przeprowadzenia takiego szkolenia. Przekazane informacje pomogą beneficjentom w składaniu wysokiej jakości wniosków o płatność.

FINAŁ X EDYCJI KONKURSU TYGIEL SMAKÓW 2017

W dniach 13–15 października 2017 r. w Hali Expo – Łódź przy al. Politechniki 4 w Łodzi, podczas Międzynarodowych Targów Żywności Ekologicznej i Regionalnej NATURA FOOD 2017, odbył się już X wojewódzki konkurs produktów tradycyjnych „TYGIEL SMAKÓW”.

Celem organizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego konkursu „Tygiel Smaku” jest identyfikacja i promocja produktów o charakterze lokalnym. Produkty te wytwarzane są tradycyjnymi metodami, stanowiącymi element dziedzictwa zarówno kulinarnego, jak i tożsamości mieszkańców, które mogą stać się rozpoznawalną marką regionu.

Do konkursu można było zgłosić maksymalnie dwa produkty w sześciu kategoriach:

- mięso świeże oraz produkty mięsne
- orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce
- wyroby piekarnicze i cukiernicze
- gotowe dania i potrawy
- napoje (alkoholowe i bezalkoholowe)
- inne produkty (w tym: sery i inne produkty mleczne, oleje i tłuszcze, miody, produkty rybołówstwa, ryby, itp.),

które charakteryzują się wysoką jakością i wyjątkowością, posiadają minimum 25-letnią tradycję wytwarzania, są związane z kulturą, historią województwa łódzkiego oraz są wytwarzane na terenie województwa łódzkiego.

W konkursie wzięło udział 32 producentów tradycyjnej żywności z terenu województwa łódzkiego. Zgłoszonych zostało 54 produkty, które reprezentowały wszystkie z sześciu określonych w regulaminie kategorii.

Produkty oceniane były przez Komisję pod względem:

- „pierwszego wrażenia” – wygląd, estetyka, sposób prezentacji, opakowanie,
- nazwy – czy jest nazwą historyczną, ludową, regionalną,
- opisu produktu – tradycja, historia, związek z regionem,
- walorów smakowych,
- surowców.

LISTA LAUREATÓW WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU TYGIEL SMAKÓW 2017:

W kategorii mięso świeże oraz produkty mięsne:

Kiełbasa Felinowska

Przetwórstwo Mięsno-Wędliniarskie Jacek Podgórnjak

W kategorii orzechy, nasiona, zboża, warzywa i owoce (przetworzone i nie):

Buraki plastry 500 ml

ZPHU MORYŃ Włodarczyk i Moryń Sp. Jawna

W kategorii wyroby piekarnicze i cukiernicze:

Chleb żytni razowy ze słonecznikiem 400 g

Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chtopska” Ozorków

W kategorii gotowe dania i potrawy:

Domowe zrazy wołowe zawijane

KOWAL – Aleksandra Kowalska

W kategorii napoje (alkoholowe i bezalkoholowe):

Sok jabłkowy z sokiem z owoców róży

Wiatrowy Sad – Grażyna Wiatr

W kategorii inne produkty:

Ser twarogowy szczercowski

Rolniczo Pracownicza Spółdzielnia Mleczarska w Szczercowie

Nagrodę główną konkursu „Tygiel Smaków” 2017 otrzymał produkt:

Jogurt naturalny 9%

PPH Klimeko – Bogusław Klimczak

ŚWIETLICA
WIEJSKA

WSPARCIE INWESTYCJI W RAMACH PROW

W minionych latach jednym z ważniejszych narzędzi wspierających zrównoważony rozwój obszarów wiejskich było działanie „Odnowa i rozwój wsi” objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Inwestycje związane z odnową wsi można będzie realizować również teraz. Już za kilka miesięcy Samorząd Województwa Łódzkiego ogłosi nabory, które pozwolą na rozpoczęcie projektów zmieniających obraz małych miejscowości.

Jednym z rodzajów operacji realizowanych w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 była możliwość zagospodarowania przestrzeni publicznej, czyli budowy lub przebudowy miejsc szczególnie ważnych dla mieszkańców miejscowości, tzw. centrów wsi. Inwestycje prowadzone głównie przez gminy dotyczyły zagospodarowania placów, rynków czy skwerów, które stały się wizytówką miejscowości i przyciągały zarówno mieszkańców, jak i turystów odwiedzających ten region. Z możliwości tej skorzystały również kościoły. Dzięki zaangażowaniu środków PROW uporządkowany i odnowiony został teren wokół świątyń, który w wielu miejscowościach jest tym najważniejszym miejscem dla społeczności lokalnej.

Zakres dotyczący rewitalizacji centrów wsi cieszył się dużą „popularnością”, o czym świadczą liczby z poprzedniego okresu programowania. W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” na zagospodarowanie przestrzeni publicznej zostały przekazane środki pomocowe w wysokości ponad 22,2 miliona złotych ze wszystkich dostępnych 118,1 milionów złotych, czyli prawie 19%. Maksymalne wsparcie w wysokości 500 000 złotych otrzymali beneficjenci na odnowę placu w Lipcach Reymontowskich, Makowie, Bielawach czy w Ujeździe. W sumie zrealizowano 82 projekty w skali całego województwa.

Również w ramach inicjatywy LEADER znaczna część dofinansowania, bo prawie 35%, wsparła ten rodzaj operacji (27,2 miliona złotych z 77,8 milionów złotych dostępnych środków). Kwotą 500 000 złotych została wsparta inwestycja dotycząca odnowy centrum miejscowości Kurów w gminie Wieluń, zagospodarowania centrum miejscowości Kaleń w gminie Sadkowiec oraz odnowy placu przy klasztorze OO. Bernardynów w Warcie.

ZAŁOŻENIA PROW NA LATA 2014–2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 zakłada kontynuację odnowy wsi również w zakresie inwestycji w przestrzeń publiczną. Tutaj także będzie możliwość pozyskania funduszy bezpośrednio od Samorządu Województwa Łódzkiego w ramach ogłoszonego naboru. Natomiast w ramach inicjatywy LEADER nie przewiduje się wsparcia tego obszaru, chociaż pewne elementy infrastruktury publicznej, typu: drogi, place zabaw, miejsca rekreacji czy infrastruktura turystyczna, będzie można realizować. Pomimo ograniczonych środków oraz zawężenia zakresu beneficjentów w porównaniu do lat

2007–2013, odnowa wsi będzie nadal ważnym i pożądanym przez lokalną społeczność elementem poprawy jakości życia na obszarach wiejskich. Warunki przyznania pomocy różnią się od tych z lat poprzednich, w związku z czym warto przytoczyć te najważniejsze, których spełnienie jest niezbędne do aplikowania o środki unijne.

W obecnym okresie programowania odnowa wsi nie jest oddzielnym działaniem, ale jest jednym z typów operacji możliwych do realizacji w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, kryjącym się pod nazwą „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”. Beneficjentami mogą być gminy, a więc wykluczono z listy beneficjentów kościoły, związki wyznaniowe oraz organizacje pożytku publicznego i instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Nie zmieniły się zasady dotyczące maksymalnego limitu środków i nadal wynosi on 500 000 złotych na miejscowość w całym okresie programowania. Maksymalny poziom dofinansowania został nieznacznie zmniejszony z 80% do 63,63%, jednak w koszty kwalifikowalne może być wliczony podatek od towarów i usług (VAT). Należy jeszcze spełnić wymagania dotyczące braku współfinansowania operacji z innych środków unijnych poza PROW 2014–2020, zgodności planowanej inwestycji z dokumentem strategicznym obowiązującym na danym terenie oraz planem zagospodarowania przestrzennego, natomiast suma wszystkich kosztów inwestycji nie może być większa niż dwukrotność przyznanej kwoty pomocy. Oznacza to, iż w przypadku ubiegania się o wsparcie w maksy-

malnej wysokości 500 000 złotych, projekt nie może być droższy niż 1 milion złotych.

NOWE KRYTERIA WYBORU OPERACJI

Zarząd Województwa Łódzkiego ogłosi nabór wniosków o przyznanie pomocy w I połowie 2018 roku, po przekazaniu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wszelkich niezbędnych dokumentów, formularzy i procedur. Wnioski aplikacyjne, oprócz sprawdzenia przytoczonych wcześniej warunków dostępu, będą podlegały również ocenie punktowej zgodnie z tabelą ze strony 6.

Każdy projekt może uzyskać maksymalnie 32 punkty, a wymaganym minimum, żeby znaleźć się na liście rankingowej, jest liczba 16 punktów. Oczywiście, im wyżej oceniony wniosek, tym wyżej znajdzie się na liście rankingowej i tym większą ma szansę na pozyskanie środków pomocowych. Warto zauważyć, iż w porównaniu do poprzedniego okresu programowania, wskaźniki statystyczne i demograficzne, na które wnioskodawcy nie mają bezpośredniego wpływu, mają znacznie mniejszą wagę w stosunku do wszystkich, możliwych do zdobycia punktów. Wnioskodawca, poprzez odpowiednie przygotowanie projektu, ma znaczny wpływ na liczbę punktów, które mogą być mu przyznane.

WSPARCIE INWESTYCJI W OBIEKTY KULTURALNE

Lata 2007–2013 to realizacja inwestycji polegających na budowie nowych lub przebudowie istniejących obiektów pełniących funkcje kulturalne, zaspokajających potrzeby mieszkańców obszarów wiejskich w kwestii szeroko rozumianej kultury. Inwestycje prowadzone przez gminy, gminne instytucje kultury, organizacje po-

KRYTERIA WYBORU OPERACJI NA INWESTYCJE W RAMACH DZIAŁANIA „PODSTAWOWE USŁUGI I ODNOWA WSI NA OBSZARACH WIEJSKICH”

Lp.	KRYTERIA WYBORU OPERACJI		PUNKTY
1.	UZUPEŁNIENIE INWESTYCJI	Operacja jest uzupełnieniem zrealizowanej lub będącej w trakcie realizacji na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy inwestycji finansowanej z udziałem środków publicznych:	
		- operacja jest uzupełnieniem co najmniej trzech takich inwestycji w tej samej miejscowości	3
		- operacja jest uzupełnieniem dwóch takich inwestycji w tej samej miejscowości	2
		- operacja jest uzupełnieniem jednej takiej inwestycji w tej samej miejscowości	1
2.	NOCLEGI	Operacja będzie realizowana w powiecie, w którym na 1000 zamieszkałych osób, według najnowszych na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy wyników informacji statystycznych ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej, przypada:	
		- co najmniej 100 noclegów udzielonych turystom	3
		- mniej niż 100 i co najmniej 50 noclegów udzielonych turystom	2
		- mniej niż 50 i co najmniej 10 noclegów udzielonych turystom	1
3.	INNOWACJA	Operacja uwzględni zastosowanie rozwiązań, które są innowacyjne co najmniej w skali województwa, w tym rozwiązań architektonicznych, technicznych lub technologicznych	3
4.	OZE	Operacja uwzględni wyposażenie obiektu budowlanego będącego przedmiotem operacji w mikroinstalację, która będzie zapewniała pokrycie co najmniej w 50% zapotrzebowania tego obiektu na energię elektryczną lub ciepłą, albo obiekt budowlany będący przedmiotem operacji jest wyposażony w mikroinstalację, która zapewnia pokrycie co najmniej w 50% zapotrzebowania tego obiektu na energię elektryczną lub ciepłą	3
5.	OPRACOWANIE KONCEPCJI	Opracowanie koncepcji architektonicznej lub architektoniczno-urbanistycznej lub urbanistycznej dotyczącej przedmiotu operacji zostało wyłonione w wyniku konkursu ogłoszonego przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy	3
6.	ZABYTEK	Układ urbanistyczny lub ruralistyczny, którego dotyczy operacja, na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy jest wpisany do rejestru zabytków lub wojewódzkiej ewidencji zabytków	2
7.	GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	Operacja będzie realizowana w gminie, w której gęstość zaludnienia, ustalona według najnowszych na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy wyników informacji statystycznych ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej, wynosi:	
		- co najmniej 60 osób/km ²	2
		- co najmniej 25 i mniej niż 60 osób/km ²	1
8.	OCHRONA PRZYRODY	Operacja będzie realizowana w gminie, w której na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy występuje co najmniej jedna z form ochrony przyrody określonych w art. 6 ust. 1 pkt 1-5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	1
9.	DOCHÓD PODATKOWY	Podstawowy dochód podatkowy gminy, w której realizowana będzie operacja w przeliczeniu na mieszkańca, obliczany zgodnie z przepisami o dochodach jst, opublikowany przez urząd obsługujący ministra właściwego do spraw finansów publicznych do stosowania w roku, w którym nastąpiło ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy, kształtuje się na poziomie:	
		- nie więcej niż 50% średniej w województwie łódzkim	6
		- powyżej 50% średniej w województwie łódzkim i nie więcej niż 75% średniej w województwie łódzkim	4
		- powyżej 75% średniej w województwie łódzkim i nie więcej niż 100% średniej w województwie łódzkim	2
10.	OBSZARY TURYSTYCZNE	Operacja będzie realizowana na obszarach turystycznych dolin rzecznych Pilicy, Warty lub Bzury, stanowiących obszary strategicznej interwencji wynikającej z polityki rozwoju województwa łódzkiego wyznaczonej w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, stanowiącej załącznik do uchwały Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie: uchwalenia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020 i zmiany jej nazwy na Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	4
11.	BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI	Operacja będzie realizowana w miejscowości, w której na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy znajdują się co najmniej trzy budynki użyteczności publicznej w rozumieniu § 3 pkt 6 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1422)	2

żytku publicznego, a także kościoły i związki wyznaniowe, obejmowały zarówno duże ośrodki (GOK) czy domy ludowe, ale również mniejsze świetlice wiejskie, w których tętni życie małej społeczności lokalnej i które są miejscem częstych spotkań mieszkańców i organizacji różnych uroczystości.

O potrzebie inwestowania w kulturę na obszarach wiejskich świadczą liczby. W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” na funkcje kulturalne zostały przekazane środki pomocowe w wysokości ponad 53,3 miliona złotych ze wszystkich dostępnych 118,1 milionów złotych, czyli nieco ponad

45%. Również w ramach inicjatywy LEADER znaczna część dofinansowania, bo prawie 43%, wsparła kulturę (33,4 miliona złotych z 77,8 milionów złotych dostępnych środków). Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zakłada kontynuację odnowy wsi również

KRYTERIA WYBORU OPERACJI NA INWESTYCJE W OBIEKTY PEŁNIĄCE FUNKCJE KULTURALNE

Lp.	KRYTERIA WYBORU OPERACJI		PUNKTY
1.	INICJATYWY SPOŁECZNE	Operacja przewiduje, że po jej zrealizowaniu w obiekcie budowlanym będącym jej przedmiotem będą prowadzone zajęcia artystyczne, nauka języków obcych, zajęcia opiekuńczo-wychowawcze lub inne inicjatywy społeczne wskazane we wniosku o przyznanie pomocy, które będą miały charakter stały lub będą się odbywały cyklicznie, lecz nie rzadziej niż raz w miesiącu, przez co najmniej 9 miesięcy w danym roku w okresie trwałości operacji, o którym mowa w art. 71 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1303/2013 ¹ .	4
2.	DOCHÓD PODATKOWY	Podstawowy dochód podatkowy gminy, w której będzie realizowana operacja w przeliczeniu na mieszkańca, obliczony zgodnie z przepisami o dochodzie jst, opublikowany przez urząd obsługujący ministra właściwego do spraw finansów publicznych do stosowania w roku, w którym nastąpiło ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy:	
		- nie więcej niż 50% średniej krajowej;	3
		- powyżej 50% średniej krajowej i nie więcej niż 75% średniej krajowej;	2
		- powyżej 75% średniej krajowej i nie więcej niż 100% średniej krajowej.	1
3.	INNOWACJA	Operacja uwzględni zastosowanie rozwiązań, które są innowacyjne co najmniej w skali województwa, w tym rozwiązań organizacyjnych, technicznych lub technologicznych, które zapewnią warunki dla tworzenia wysokiej jakości oferty kulturalnej dostępnej dla zróżnicowanych grup odbiorców.	3
4.	OZE	Operacja uwzględni wyposażenie obiektu budowlanego będącego przedmiotem operacji w mikroinstalację, która będzie zapewniała pokrycie co najmniej w 50% zapotrzebowania tego obiektu na energię elektryczną lub ciepłą, albo obiekt budowlany będący przedmiotem operacji jest wyposażony w mikroinstalację, która zapewnia pokrycie co najmniej w 50% zapotrzebowania tego obiektu na energię elektryczną lub ciepłą.	3
5.	MIEJSCE PRACY	Operacja przewiduje powstanie i utrzymanie przez okres trwałości operacji, o którym mowa w art. 71 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1303/2013, albo utrzymanie przez ten okres:	
		- co najmniej dwóch miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne;	3
		- jednego miejsca pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne;	2
		- miejsca pracy w wymiarze 0,5 etatu w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne.	1
6.	GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	Operacja będzie realizowana w gminie, w której gęstość zaludnienia, ustalona według najnowszych na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy wyników informacji statystycznych ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej, wynosi:	
		- co najmniej 60 osób/km ² ;	2
		- co najmniej 25 i mniej niż 60 osób/km ² .	1
7.	BEZROBOCIE	Średnia stopa bezrobocia w powiecie, na którego obszarze jest planowana realizacja operacji, w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających miesiąc rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy była wyższa albo równa średniej krajowej stopie bezrobocia w tym okresie.	1
8.	OCHRONA PRZYRODY	Operacja będzie realizowana w gminie, w której na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy występuje co najmniej jedna z form ochrony przyrody określona w art. 6 ust. 1 pkt 1-5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.).	1
9.	BRAK DOMU KULTURY	Operacja dotyczy utworzenia domu kultury w gminie, w której na dzień ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy nie ma domu kultury.	6
10.	INTERNET	Operacja dotyczy ogólnodostępnego obiektu budowlanego, w którym zgodnie z jego regulaminem zostanie zapewniona możliwość nieodpłatnego korzystania przez społeczność lokalną z co najmniej 3 stanowisk komputerowych z dostępem do sieci Internet, co najmniej 5 dni w tygodniu:	
		- co najmniej 8 godzin dziennie;	4
		- mniej niż 8 godzin dziennie i nie mniej niż 4 godziny dziennie.	2
11.	ŁÓDZKIE PROMUJE	Operacja przewiduje stałą obecność w obiekcie budowlanym będącym przedmiotem operacji, ogólnodostępnej ekspozycji poświęconej historii lub kulturze regionu łódzkiego lub obszaru realizacji operacji oraz promocję znaku „Łódzkie Promuje”, którego wzór graficzny został określony w dokumencie pn.: „Księga Identyfikacji Wizualnej Województwa Łódzkiego”, która stanowi załącznik nr 3 do uchwały nr 326/13 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 19 marca 2013 r. w sprawie zatwierdzenia dokumentu o nazwie „Program kreacji i promocji marki województwa łódzkiego z planem wdrożenia w latach 2012-2016”.	2

1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

w zakresie inwestycji w kulturę. Tutaj także jest możliwość pozyskania funduszy bezpośrednio od Samorządu Województwa Łódzkiego, w ramach ogłoszonego naboru, jak i poprzez inicjatywę LEADER. Pomimo ograniczonych środków w stosunku do potrzeb oraz zawężenia zakresu beneficjentów w porównaniu do lat 2007–2013 (w Rozporządzeniu MRiRW nie znajdziemy organizacji pozarządowych i kościołów), odnowa wsi jest nadal oczekiwanym i często jedynym źródłem realizacji podobnych inwestycji na obszarach wiejskich. Warunki przyznania pomocy różnią się od tych z lat poprzednich, w związku z czym warto przytoczyć te najważniejsze, których spełnienie jest niezbędne do aplikowania o środki unijne.

W obecnym okresie programowania odnowa wsi nie jest oddzielnym działaniem, ale jednym z typów operacji możliwych do realizacji w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, nazwanym: „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”. O dofinansowanie mogą ubiegać się gminy i instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Z listy dotychczasowych beneficjentów wykluczono: kościoły, związki wyznaniowe oraz organizacje pożytku publicznego. Nie zmieniły się natomiast zasady dotyczące maksymalnego limitu środków, który wynosi 500 000 złotych na miejscowości, w całym okresie programowania. Maksymalny poziom dofinansowania został nieznacznie zmniejszony z 80% do 63,63%, jednak w koszty kwalifikowalne może być wliczony podatek od towarów i usług (VAT).

Ważnym warunkiem uzyskania dofinansowania jest zapewnienie, że po zrealizowaniu operacji obiekt budowlany będący jej przedmiotem będzie ogólnodostępny, w tym dostępny dla osób niepełnosprawnych, przez 5 lat od otrzymania refundacji. Zapewni to dostęp do ośrodków i świetlic wszystkim mieszkańcom wsi. Oprócz wymienionych kryteriów trzeba jeszcze spełnić wymagania dotyczące: braku współfinansowania operacji z innych środków unijnych poza PROW 2014–2020, zgodności planowanej inwestycji z dokumentem strategicznym obowiązującym na danym terenie oraz planem zagospodarowania przestrzennego. Należy podkreślić, iż suma wszystkich kosztów inwestycji nie może być większa niż dwukrotność przyznanej kwoty pomocy. Oznacza to, iż w przypadku ubiegania się o wsparcie w maksymalnej wysokości 500 000 złotych projekt nie może być droższy niż 1 milion złotych.

Odnowę wsi znajdziemy również w inicjatywie LEADER. Tutaj warunki przyznawania pomocy określają lokalne grupy działania i spisują je w lokalnych strategiach rozwoju. Trzeba przy tym pamiętać, że jeżeli zakres operacji realizowanej w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” jest uwzględniony w tej strategii, to należy ubiegać się o środki poprzez nabory ogłaszane przez lokalne grupy działania, a nie w naborze ogłoszonym przez Samorząd Województwa Łódzkiego.

WAŻNE PRZY PLANOWANIU INWESTYCJI

Wnioski aplikacyjne, oprócz sprawdzenia przytoczonych wcześniej warunków dostępu, będą podlegały również ocenie punktowej,

zgodnie z załączoną tabelą ze strony 7.

Każdy projekt może uzyskać maksymalnie 32 punkty. Wymaganym minimum, żeby znaleźć się na liście rankingowej, jest liczba 16 punktów. Oczywiście, im wyżej oceniony wniosek, tym wyżej znajdzie się na liście rankingowej i tym większą ma szansę na pozyskanie środków pomocowych. Warto zauważyć, iż w porównaniu do poprzedniego okresu programowania wskaźniki statystyczne i demograficzne, na które wnioskodawcy nie mają bezpośredniego wpływu, mają znacznie mniejszą wagę w stosunku do wszystkich, możliwych do zdobycia punktów. Wnioskodawca, poprzez odpowiednie przygotowanie projektu, ma znaczny wpływ na liczbę punktów, które mogą być mu przyznane.

„Chociaż ilość środków zarezerwowana w budżecie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 na inwestycje w małych miejscowościach, zarówno poprzez działanie bezpośrednie, jak i przez inicjatywę LEADER, jest zaledwie kroplą w morzu potrzeb, to cieszy fakt, że nadal istnieje możliwość ich pozyskania” – mówi Artur Bagieński Wicemarszałek Województwa Łódzkiego. „Biorąc bowiem pod uwagę doświadczenie lat poprzednich, widać jak ważnym elementem życia na obszarach wiejskich jest estetyka i funkcjonalność otoczenia oraz możliwość udziału w uroczystościach i wydarzeniach kulturalnych, czy posiadanie miejsca do spędzania wolnego czasu w gronie współmieszkańców i znajomych”.

MICHAŁ KOSMOWSKI

WSPARCIE

na tworzenie grup i organizacji producentów

Do 28 grudnia 2017 r. w Oddziałach Regionalnych ARiMR trwa nabór wniosków o przyznanie wsparcia na „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014–2020. Jest to dobry moment dla wszystkich producentów, którzy planują wspólną sprzedaż produktów.

Wsparcie takie kierowane jest do nowych grup producentów rolnych, w skład których wchodzi wyłącznie osoby fizyczne. Ponadto o pomoc mogą ubiegać się grupy producentów, które:

- zostały uznane przez dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (lub zostały uznane przed dniem 1 września 2017 r. przez dyrektora oddziału terenowego Agencji Rynku Rolnego) na podstawie planu biznesowego,
- łączą producentów jednego produktu lub grupy produktów, którzy nie byli członkami grupy producentów lub organizacji producentów, utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano i wypłacono pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r. w ramach działań i mechanizmów określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- zadeklarują realizację planu biznesowego w celu osiągnięcia jego założeń w trakcie trwania 5-letniego okresu wsparcia.

Wsparcia nie można otrzymać na tworzenie grup producentów zajmujących się hodowlą drobiu, wyrobami z mięsa drobiowego i jego podrobów.

Pomoc przyznawana jest w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania grupy liczonych od dnia jej uznania.

Wysokość pomocy finansowej, jaką może otrzymać grupa, zależy od wartości przychodów netto uzyskanych ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, wytworzonych przez jej członków w poszczególnych latach i wynosi:

- w pierwszym roku – 10 proc. przychodów netto,
- w drugim roku – 8 proc. przychodów netto,
- w trzecim roku – 6 proc. przychodów netto,
- w czwartym roku – 5 proc. przychodów netto,
- w piątym roku – 4 proc. przychodów netto.

Ryczałtowa pomoc przewidziana w PROW 2014–2020

jest niemal dwukrotnie wyższa od poziomu pomocy ustanowionej dla grup producentów rolnych w ramach PROW 2007–2013, co wpłynęło na wyższy poziom wsparcia, szczególnie mniejszych grup producentów, o niższych przychodach ze sprzedaży.

Limit wsparcia wynosi 100 tys. euro w każdym roku pięcioletniego okresu przyznawania pomocy i pozostaje na niezmiennym poziomie w kolejnych latach.

Złożone wnioski o pomoc poddawane są ocenie. Na podstawie liczby przyznanych punktów ustalona zostanie kolejność przyznawania pomocy.

Pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy na „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” finansowany z budżetu PROW 2014–2020 został przeprowadzony od 30 września do 28 listopada 2016 r.

Dlaczego warto być w grupie producentów?

Zrzeszanie się rolników w grupy producentów może stanowić antidotum na rosnące wymagania odbiorców produktów rolnych. Wynika to z tego, że Polska jest krajem o wciąż dużym rozdrobnieniu agrarnym, a co za tym idzie opłacalność produkcji w indywidualnych gospodarstwach nie jest zbyt rentowna. Przynależność rolników

do grupy producentów sprzyja poprawie ich konkurencyjności, daje możliwość uzyskania stabilizacji zbytu produktów oraz zwiększenia opłacalności produkcji. Rolnicy należący do grupy producentów mogą bowiem wspólnie planować i organizować produkcję, uwzględniając jej wielkość i jakość. Grupy producentów to również szansa na obniżenie kosztów funkcjonowania poprzez wspólne zakupy oraz użytkowanie maszyn i urządzeń, wspólne przygotowanie produktów do sprzedaży, ich przechowywanie i transport. Grupy to także prosta droga do poprawienia pozycji negocjacyjnej w kontaktach handlowych i ustalaniu warunków sprzedaży, jak również większe możliwości promowania wyrobów i działalności podmiotu. To wszystko prowadzi do tego, że grupy producentów rolnych mają możliwość skutecznego konkurowania z producentami europejskimi i światowymi. Funkcjonowanie rolników w grupach producentów stanowi wręcz gospodarczą konieczność. Warto więc dać sobie szansę na rozwój i poprawę warunków życia. Więcej informacji oraz dokumenty do pobrania dostępne są na stronie www.arimr.gov.pl

ŹRÓDŁO:
WWW.ARIMR.GOV.PL

PROJEKTY PARTNERÓW SIECI

Zakończyła się realizacja projektów dofinansowanych ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Z 13 operacji, które były w tym roku na liście rankingowej, partnerzy sieci przeprowadzili 12. Wielość zadań pozwoliła poruszyć tematy i zagadnienia z bardzo wielu dziedzin, a uczestnicy projektów reprezentowali różne grupy wiekowe z terenu województwa łódzkiego.

Wojewódzkie Święto Chrzanu w Osjakowie

Wrześniowa impreza plenerowa w Osjakowie to połączenie przyjemnego z pożytecznym. Podczas Wojewódzkiego Święta Chrzanu odbyły się seminaria, warsztaty kulinarne, konkursy oraz prezentacje zespołów i twórców ludowych. Zorganizowano także stoiska informacyjno-wystawiennicze oraz strefę aktywności dla najmłodszych. Założeniem projektu było dotarcie z informacją o możliwościach pozyskania unijnego wsparcia, o korzyściach płynących z przynależności do grupy producentów rolnych, a także o wielu zastosowaniach chrzanu, którego upraw w okolicach Osjakowa nie brakuje.

Izba Rolnicza postawiła na przedsiębiorczość

W połowie października kilkadziesiąt pań wzięło udział w trzydniowym szkoleniu ukierunkowanym na zachęcenie do zakładania własnej działalności gospodarczej. W programie szkolenia znalazły się zajęcia teoretyczne, warsztaty praktyczne, a nawet wizyta w przedsiębiorstwie założonym i prowadzonym przez przedsiębiorczą kobietę. Podczas wykładów przekazano najważniejsze zagadnienia związane z zakładaniem firmy, zajęcia praktyczne z florystyki miały wskazać jedną z możliwych ścieżek własnego biznesu, a odwiedzenie firmy prowadzonej przez przedsiębiorczą kobietę miały potwierdzić, że stworzenie własnej firmy nie jest wcale takie trudne.

Wsparcie dla liderów

Liderzy w małych miejscowościach odpowiedzialni są za generowanie wielu inicjatyw i za aktywizację lokalnej społeczności, przez co wspierają rozwój wsi. Dlatego też Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego zorganizowała cykl szkoleń dla rolników, sołtysów, członków kół gospodyń wiejskich i innych organizacji działających na wsiach. W czterech szkoleniach, które miały podnieść wiedzę i kompetencje uczestników, wzięło udział prawie 500 lokalnych liderów. Aby ułatwić dostęp do szkoleń wszystkim mieszkańcom województwa, projekt realizowany był każdorazowo w innym powiecie.

Wizyta studyjna w Krajinie Złotowskiej

W połowie września pięćdziesięciu mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania „Podkowa” wzięło udział w trzydniowej wizycie studyjnej do Wielkopolski, na teren Lokalnej Grupy Działania „Krajna Złotowska”. Odwiedzenie sąsiedniego regionu miało na celu wymianę wiedzy i informacji oraz promowanie inicjatyw oddolnych. Zapoznanie się z działaniami rolników i przedsiębiorców z Wielkopolski pozwoli na powielenie dobrych rozwiązań na terenie regionu łódzkiego.

Warsztaty fotograficzne

Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga” przeprowadziło cykl pięciu warsztatów fotograficznych. Każdy z nich odbywał się w ciekawych zakątkach województwa łódzkiego, tak aby zapewnić różnorodność plenerów. Każdorazowo tematyka warsztatów była ściśle związana z głównym celem operacji – promocją jakości życia na wsi oraz promocją wsi jako miejsca do życia i rozwoju zawodowego. Realizacja warsztatów przyczyniła się do zgromadzenia zbioru zdjęć promujących tereny wiejskie, piękne krajobrazy małych miejscowości, które następnie zostały wydane w formie publikacji.

Konkursy i olimpiady

Aż 4 projekty polegające na organizacji konkursów i olimpiad przygotował Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego dzięki dofinansowaniu ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Przedsięwzięcia miały na celu zaprezentować gospodarstwa, które wyróżniają się wśród innych i mogą stać się wzorem do naśladowania. Uczestnicy natomiast przygotowując się do testów, poszerzyli wiedzę związaną z aktualnymi aspektami rozwoju obszarów wiejskich.

Pszczelarska edukacja ekologiczna

W pięciu powiatach województwa łódzkiego odbyły się spotkania informacyjne z zakresu pszczelarskiej edukacji ekologicznej, propagowania zawodu pszczelarza oraz ograniczenia chemizacji w rolnictwie, która negatywnie wpływa na pracę i ochronę owadów zapylających. W ramach projektu każdy z uczestników odbył 3-dniowy cykl szkoleń składający się z dwóch dni szkoleń stacjonarnych oraz jednego dnia warsztatowego spotkania w pasiece.

WIEŚ DOBRY TEMAT

Współcześnie wielofunkcyjny rozwój polskiej wsi przynosi zmiany w społecznościach lokalnych polegające na różnicowaniu się zarówno społecznym, jak i ekonomicznym. Coraz bardziej świadomi mieszkańcy wsi podejmują się wielu działań i aktywności mających na celu poprawę warunków ich życia, czyli podniesienie tzw. jakości życia oraz osiągnięcie pożądanego stanu dobrobytu.

MALOWANA WIEŚ – ZALIPIE,
FOT. MARCIN WÓJCIK

Funkcjonowanie w miejscu przyjaznym, ocenianym przez jednostkę jako atrakcyjne, właściwe i dobre dla niej, a więc wartościowanym pozytywnie, nie jest kategorią bez znaczenia dla odczuwanego zadowolenia z życia. Bardzo często mieszkańcy wsi czują lokalną dumę z faktu zamieszkiwania tego, a innego miejsca, szczególnie, gdy wyróżnia się ono na tle innych. Znalazienie pomysłu na wyróżnienie się nie jest jednak zadaniem prostym i tak zupełnie oczywistym. To ciężka, ale przede wszystkim wspólna praca społeczności lokalnej, liderów i władz, czasem ekspertów z zewnątrz, nad „odkryciem” motywu/tematu przewodniego, wokół którego można by było „zbudować” wieś – jednym słowem: znalezieniem na nią pomysłu. Można to uczynić na bazie posiadanego przez wieś potencjału (zasobów lokalnych, które aktywowane mają szansę stać się kapitałem danego obszaru), czyli wykorzystując posiadane zasoby endogeniczne. Jest to spójne z fak-

tem, iż w ostatnich latach nastąpił stosunkowo szybki rozwój turystyki i zwiększyła się liczba inicjatyw bazujących na poszukiwaniu i wydobyciu specyfiki wsi. Przygotowywany jest zatem produkt turystyczny, który społeczność lokalna ocenia jako potencjalnie atrakcyjny dla przybysza z zewnątrz. Chodzi więc o nic innego, jak o znalezienie „tematu”, wokół którego skonstruowana zostanie opowieść o miejscu i zamieszkujących go ludziach. Tematyzacja przestrzeni wiejskiej, podobnie jak w przypadku miast, jest zatem sposobem na ożywienie wsi na różnych płaszczyznach: ekonomicznej, bo generuje dodatkowe środki finansowe, społecznej, gdyż aktywizuje ludzi do działania na rzecz swojego miejsca zamieszkania, i przestrzennej, z uwagi na zmiany w krajobrazie (odnowę przestrzeni lub powstanie nowych aranżacji architektonicznych). Tematyzacja przestrzeni nie jest zjawiskiem nowym, wszak w różnych okresach historycznych przestrzeń wsi ulegała różnorodnym

przekształceniom i tym samym dostosowywano ją do rozmaitych potrzeb społecznych (nadawanie przestrzeni nowych funkcji) – głównie zabawy, rozrywki i rekreacji ruchowej. Wystarczy wspomnieć o założeniach ogrodów barokowych czy romantyczno-sentymentalnych. Temat w przestrzeni zapewniał wówczas głównie rozrywkę i koncentrację uwagi na rzeczach niecodziennych elitom, zwłaszcza arystokracji i innym szlachetnie urodzonym. Zaś współcześnie rozwój takich miejsc ma przede wszystkim charakter masowy – rozrywka kierowana jest do różnych grup społecznych, ma za zadanie cieszyć większość (np.: parki rozrywki). Należy zaznaczyć, iż rozwój przestrzeni tematycznych na obszarach wiejskich w Polsce zintensyfikował się po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej. Z jednej strony było to związane z obserwacją dobrych praktyk w krajach Europy zachodniej, z drugiej zaś istotną rolę pełniły środki finansowe kierowane na rozwój społeczności lokalnych, odnowę i rewitalizację przestrzeni, turystykę, itd. Efektem tych procesów jest powstanie wiosek (wsi) tematycznych, które łączą się współcześnie w regionalne i krajowe sieci współpracy i działania. Ocena obecnego stanu tych sieci pozwala stwierdzić, że z powodzeniem pomysły tematyzacji przestrzeni wiejskiej realizuje ok. 50–60 wsi w Polsce, choć z różnym skutkiem inicjatywę w tym zakresie podejmowało w sumie ok. 200 społeczności lokalnych. Rzeczywista ocena intensywności tego zjawiska jest trudna do oszacowania, z jednej strony ze względu na brak jednej

organizacji, która zrzeszałaby tego typu wsie, a z drugiej strony w zakresie określenia definicji wioski tematycznej.

Z punktu widzenia realizacji społecznej formuły wioski tematycznej istotne jest zaangażowanie znacznej części lokalnej społeczności w formułowanie i realizację podjętego tematu, ale i wpisanie wybranego pomysłu w różne płaszczyzny lokalnej tożsamości kulturowej i terytorialnej. Zwraca się także również uwagę na pozytywne efekty mobilizacji społeczności w działaniach wokół tematu, tj. wzmacnianie więzi społecznych, wypracowywanie efektywnych sposobów pozyskiwania, przetwarzania i transmisji wiedzy lokalnej, jak i wykształcanie wśród mieszkańców przydatnych kompetencji społecznych. Nie są jednak odosobnione przypadki, kiedy to określenie wioski tematycznej przenosi się na sztucznie wytworzone, znacznych rozmiarów układy przestrzenne powstające obok wsi. Choć miejsca te oferują pracę mieszkańcom okolicznych wsi, to trudno je uznać za aktywność wpisującą się realnie w życie lokalnej społeczności. Głównie dotyczy to komercyjnych założeń w postaci parków rozrywki (dino-parki, luna-parki, zoo-parki, itp.).

Uzupełnieniem, ale i egzemplifikacją podjętych rozwa-

żeń jest zaproponowany podział na grupy tematyczne, którym odpowiadają określone wsie (patrz tabela nr 1). Ich charakterystyka, a także opis różnicujących dane wsie tematów przewodnich (opartych na zasobach lokalnych lub podejmowanych działaniach), znajduje się poniżej. Należy jednocześnie pamiętać, iż zaprezentowany podział nie wyczerpuje całości złożonej problematyki podstaw kształtowania wiejskich przestrzeni tematycznych i warto potraktować go raczej jako opis pewnych pomysłów oraz dobrych praktyk rozwoju lokalnego.

Współczesne obszary wiejskie borykają się z wieloma problemami, tylko niektóre z nich dotyczą utraty mieszkańców, postępującą degradacją posiadanych zasobów, niskim poziomem aktywizacji społecznej. Poszukuje się więc różnych

sposobów na „odczarowanie” wsi jako miejsca o zaniżonej atrakcyjności. Podejmowane na wielu płaszczyznach działania mają na celu uczynić ją przyjazną przestrzenią zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Znalezienie motywu/tematu przewodniego, wokół którego zorganizowany jest pomysł na wieś, może stanowić szansę na przełamanie wielu sytuacji kryzysowych. Zbudowanie ciekawej oferty dla turysty na bazie czy to własnych zasobów kulturowych, przyrodniczych, historycznych, kulinarnych albo motywów bajek, fantasy, czy jakkolwiek innym, wyróżniającym elementem, pomaga wsi „wyjść” na zewnątrz i budować swoją przewagę konkurencyjną.

MARCIN WÓJCIK
PAMELA JEZIORSKA-BIEL

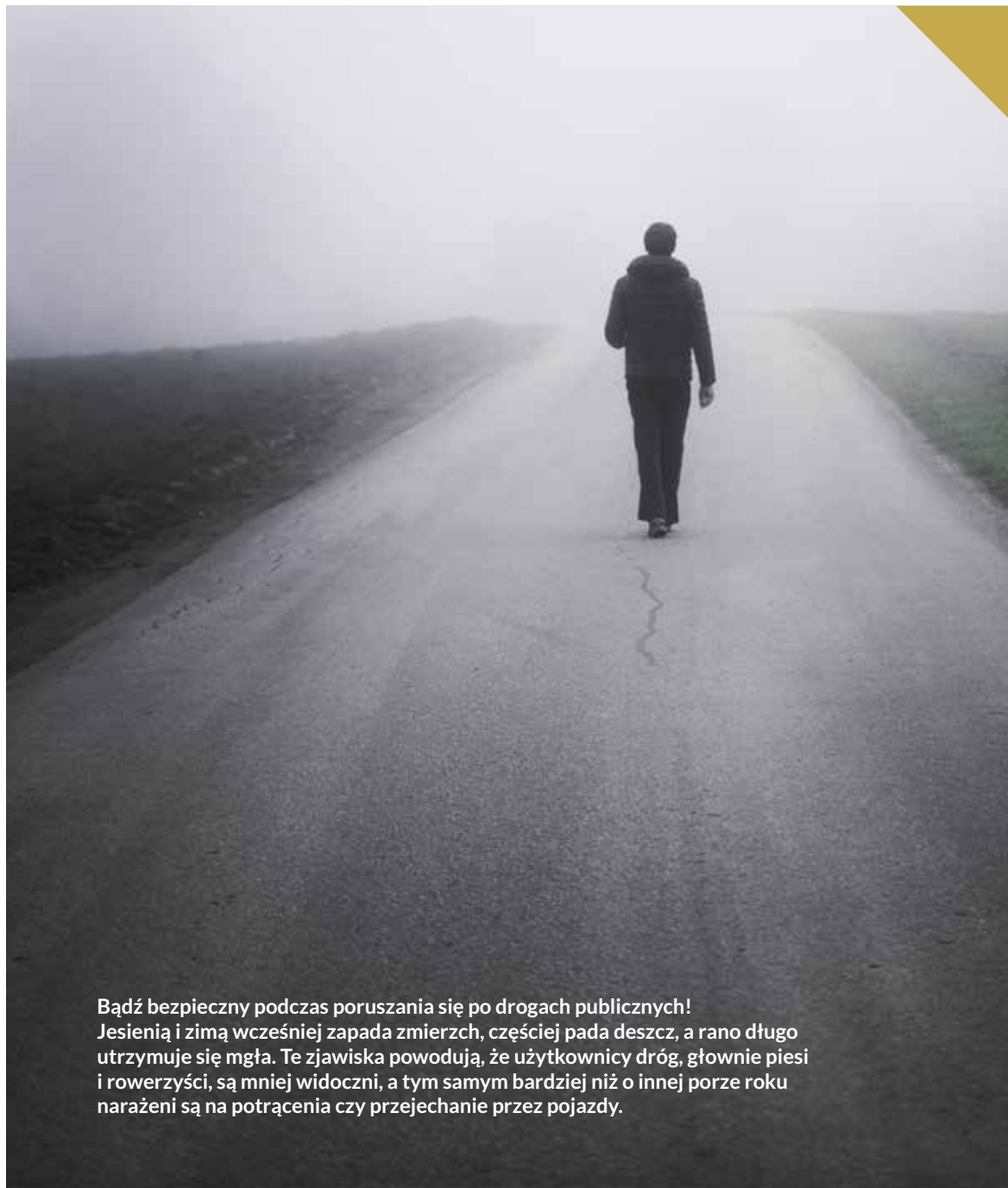
UNIwersytet Łódzki
KATEDRA GEOGRAFII
REGIONALNEJ I SPOŁECZNEJ

TABELA NR 1 TEMATY PRZEWODNIE, WOKÓŁ KTÓRYCH ZBUDOWANY JEST POMYSŁ NA WIEŚ

Grupa tematyczna	Temat przewodni	Charakterystyka	Przykład wsi
1	Dzieje pradawne	Wioska tworzona na motywach z dziejów pradawnych, w oparciu o wiedzę specjalistyczną i wykopaliska archeologiczne. Wiedza o życiu i działalności pradawnych ludów jest podstawą do budowania wyobrażeń o dawnych mieszkańcach, włączając w to tradycyjne (współczesne) produkty z tych miejsc.	Wioska Gotów (Mastomęcz)
2	Specyfika historyczna	Wioska, której tematem przewodnim jest dobrze udokumentowana historia miejscowości. Mieszkańcy nawiązują do dziedzictwa kulturowego swych przodków, co wzmacnia poczucie tożsamości oraz dbałość o zabytki.	Wioska Tatarska (Kruszyniany)
3	Bajki i legendy	Wioska funkcjonuje w oparciu o temat zaczerpnięty z bajki, której autor umiejscowił opisywaną akcję w tej wsi bądź miejscowości ma podobną scenografię do tej wyobrażonej.	Wioska Koziołka Matołka (Pacanów)
4	Historie fantasy	Motyw przewodni opowieści fantasy wpisany jest w scenografię miejscowości, która dodatkowo wzbogaca się o nowe formy, podobne do opisanych w powieści.	Wioska Hobbitów (Sierakowo Sławińskie)
5	Tradycyjny produkt	Wioska opiera się przede wszystkim na promocji regionalnego lub lokalnego tradycyjnego produktu, wokół którego budoje się opowieści kulinarne.	Wioska Początku Życia (Jajkowo)
6	Tradycyjna działalność	Temat związany jest z działalnościami pierwotnymi na wsi, tj. rolnictwem, a także pozyskiwaniem bogactw z lasów, wód i ziemi. Główny motyw odnosi się przede wszystkim do połączenia opowieści z przeszłości i roli tradycji we współczesnym rozwoju lokalnym.	Wioska Miodowa (Wielki Mędomierz)
7	Zasoby przyrodnicze	Temat konstruowany jest na bazie elementów środowiska przyrodniczego. Walorem w opowieści są nie tylko same obiekty przyrodnicze, ale również otoczek, na którą składa się wykorzystanie ich przez człowieka, ich symbolika i społeczna wartość.	Wioska Piasku i Kamienia (Czaple)
8	Zasoby kulturowe	Motywy takie odnoszą się przede wszystkim do zasobów środowiska kulturowego, materialnego i niematerialnego, które stanowią o atrakcyjności wsi (niepowtarzalności) względem innych.	Wioska Malowanych Chat (Zalipie)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

BEZPIECZEŃSTWO NA DROGACH

Bądź bezpieczny podczas poruszania się po drogach publicznych!
Jesienią i zimą wcześniej zapada zmierzch, częściej pada deszcz, a rano długo utrzymuje się mgła. Te zjawiska powodują, że użytkownicy dróg, głównie piesi i rowerzyści, są mniej widoczni, a tym samym bardziej niż o innej porze roku narażeni są na potrącenia czy przejechanie przez pojazdy.

Problem ten w dużej mierze dotyczy mieszkańców wsi, którzy często poruszają się po wąskich, nieoświetlonych drogach, bez chodników i utwardzonych poboczy, po których również przemierzają się nieoświetlone lub niewystarczająco oświetlone ciągniki sprzężone z maszynami rolniczymi, motocykle, rowery itp.

Dla pieszych poruszanie się po zmroku poza terenem zabudowanym oznacza nierzadko poruszanie się w ciemności, a dla kierowców zupełnie nieprzewidywalne okoliczności – np. nagłe pojawienie się na poboczu lub skraju jezdni pieszego lub zaparkowanego pojazdu.

Pieszcy widzi pojazd z odległości 1000 metrów i zakłada, że jest również widziany przez kierowcę nadjeżdżającego pojazdu. Niestety tak nie jest. Osoba w ubraniu o ciemnym kolorze widoczna jest nocą w świetle reflektorów dopiero z odległości 20–30 metrów.

Samochód poruszający się z dozwoloną poza terenem zabudowanym prędkością 90 km/h pokonuje w ciągu jednej sekundy 25 metrów. Szansa na podjęcie przez kierowcę próby ominięcia pieszego jest więc bliska zeru. Pieszcy zaopatrzeni w odblaski jest natomiast widoczny z odległości 130–150 metrów. Te dodatkowe metry pozwalają kierowcy wyhamować i bezpiecznie ominąć pieszego. Kierowca zyskuje sześć cennych sekund na reakcję – hamowanie lub skręcenie kierownicą. Sześć sekund, które decydują o zdrowiu i życiu pieszego i kierowcy pojazdu!

W celu ograniczenia liczby wypadków z udziałem pieszych uchwalono przepisy, które od 31 sierpnia 2014 roku nakładają na osoby znajdujące się po zmroku na drogach poza terenem zabudowanym

obowiązek posiadania w widocznym miejscu elementów odblaskowych. Nocą nie muszą nosić odblasków osoby idące po chodniku lub drodze przeznaczonej wyłącznie dla pieszych, a także poruszający się w strefie zamieszkania.

Elementami odblaskowymi mogą być przedmioty doczepiane do ubrania, opaski, kamizelki oraz smycze. Ważne jest miejsce ich umieszczenia: tzw. odblaski zaleca się umieszczać na wysokości kolan, dłoni, w okolicy środka klatki piersiowej i pleców – wówczas będziemy mieć pewność, że są dobrze widoczne dla innych uczestników ruchu drogowego. Osoby nieprzestrzegające tych przepisów mogą zostać ukarane mandatem. Brak odblasków u uszkodzonego może być również uznany za przyczynienie się do zaistnienia wypadku, stanowić powód niewypłacenia odszkodowania przez ubezpieczyciela.

Nie tylko groźba kary, ale przede wszystkim troska o własne bezpieczeństwo i zdrowie powinna skłaniać do zakupu odblasków i ubrań z elementami odblaskowymi. Koszt ich zakupu to kilka złotych. Produkty te są dostępne w wielu sklepach. Mają ciekawe kolory, kształty i formy, co zachęca do zakupu i stosowania.

W celu ograniczenia ryzyka wypadku w okresie jesiennym, piesi, poza noszeniem odblasków, powinni również przestrzegać następujących zasad:

- poruszać się poza terenem zabudowanym prawidłową, tj. lewą stroną drogi, by widzieć nadjeżdżający pojazd,
- przechodzić przez jezdnię w miejscach do tego przeznaczonych, a jeżeli takich brakuje – w miejscu o dobrej widoczności,
- upewnić się przed wejściem na jezdnię, że nic im nie zagraża i że

nie będą stanowili zagrożenia dla innych użytkowników dróg,

- nie wbiegać raptownie na jezdnię,
- nie przechodzić przez jezdnię w miejscu, gdzie są barierki, łańcuchy, płotki i siatki oddzielające jezdnię,
- nie wychodzić na jezdnię zza stojącego pojazdu lub innej przeszkody ograniczającej widoczność,
- nie przechodzić przez jezdnię na ukos.

Kierowcy natomiast powinni pamiętać o poruszaniu się z dozwoloną, dostosowaną do warunków na drodze prędkością, zachowaniu szczególnej ostrożności przy zjeżdżaniu na pobocze w porze wieczorowej i nocnej, zwalnianiu i zatrzymywaniu się przed przejściem dla pieszych, niewyprzedzaniu innych pojazdów na przejściach dla pieszych.

Choć mamy prawo oczekiwać od innych uczestników ruchu drogowego, że będą przestrzegali przepisów w ruchu drogowym, to niemal każdego dnia słyszymy o kierowcach poruszających się po drogach publicznych z nadmierną prędkością, pod wpływem alkoholu lub innych środków o podobnym działaniu, niesprawnymi pojazdami itd. Warto więc pamiętać o stosowaniu zasady ograniczonego zaufania w stosunku do innych uczestników ruchu, szczególnie gdy zachowują się nieprawidłowo bądź ich cechy osobiste (np. wiek, niepełnosprawność) lub nietrzeźwość wskazują na możliwość zachowania zagrażającego bezpieczeństwu na drodze.

Nie bądźmy też obojętni na to, co dzieje się wokół. Wielu tragediom można zapobiec, reagując odpowiednio wcześniej!

ŹRÓDŁO: WWW.KRUS.GOV.PL

Agroturystyczne rekomendacje

Wypoczynek na wsi zyskuje coraz większe grono zwolenników. Właściciele gospodarstw agroturystycznych prześcigają się w tworzeniu i oferowaniu dodatkowych atrakcji, które przyciągną potencjalnego klienta. Zweryfikowanie agrokurortów w województwie łódzkim stało się możliwe dzięki organizowanemu konkursowi, w którym wybierane jest najlepsze gospodarstwo. Daje to możliwość rekomendacji tych, które warto odwiedzić.

Turystyka wiejska stała się ważnym elementem oferty aktywnego wypoczynku, stwarza wiele korzyści dla turysty, ale i dla wynajmujących: pozwala na wykorzystanie zasobów lokalnych, uzyskanie dodatkowych dochodów, rozwój przedsiębiorczości i ekonomiczne ożywienie terenów wiejskich. Jako jedna z niewielu form pozarolniczej działalności stwarza korzystny rynek zbytu surowców i produktów rolniczych oraz zwiększa dochody osobiste rolnika, dzięki wynajmowaniu kwater. W ten sposób staje się ważnym, alternatywnym wobec rolnictwa, źródłem dochodu. Coraz częściej stanowi również osobne i jedyne źródło dochodu mieszkańca obszarów wiejskich, nie łącząc się z działalnością rolniczą. Agroturystyka jest szczególnie formą wypoczynku również z punktu widzenia turysty – umożliwia związek z gospodarstwem rolnym oraz korzystanie z jego produkcji, jak również obejmuje czynny wypoczynek w otoczeniu przyrodniczym. Nic więc dziwnego, że zyskuje coraz większe grono zwolenników, co potwierdzają dane Głównego Urzędu Statystycznego: w kwaterach agroturystycznych w 2016

roku udzielono 62,3 tys. noclegów, a w 2017 roku już 69,6 tys. Istotnym jest dla nas rozwój agroturystyki również ze względu na cały region. Standard gospodarstw agroturystycznych i jakość ich usług może świadczyć o gminie, powiecie czy województwie i stanowić jego wizytówkę lub stać się doskonałą formą promocji. W Łódzkiem jest to o tyle istotne, że centralne położenie w sposób naturalny niesie ze sobą ograniczenia w dostępności do najpopularniejszych atrakcji związanych z rzeźbą terenu, jak góry, jeziora czy morze. Inwestowanie w agroturystykę i popularyzowanie takiej formy wypoczynku pomoże w zainteresowaniu danym regionem turystów z kraju, a nawet zagranicy. W ten sposób budujemy markę nie tylko małych ojczyzn, ale i całego województwa łódzkiego. Warto zaznaczyć, że dzięki agroturystyce zwiększa się również atrakcyjność terenów wiejskich i aktywność gospodarcza lokalnych środowisk, korzyści więc nie brakuje.

Najważniejszymi zaletami tej formy wypoczynku z punktu widzenia turysty jest możliwość relaksu z dala od miejskiego zgiełku, w ciszy lasówi łąk, jak i wiele

możliwości dopasowania sposobu spędzenia czasu do potrzeb gościa. Pobyt można zorganizować aktywnie (spacerować, ruszać na wycieczki rowerowe i piesze, jeździć konno czy pływać kajakiem) lub po prostu na chwilę się wyłączyć i powylegiwać w hamaku albo w cieniu poczytać dobrą książkę. Turyci chętnie z tej oferty korzystają, mają jednak swoje wymagania i cenią sobie miejsca, w których przykładą się dużą wagę do zorganizowania pobytu gości. Potencjalni goście, planując wyjazd, biorą pod uwagę szczególnie jakość miejsc noclegowych, ofertę wyżywienia, pomoc w zaplanowaniu czasu wolnego i możliwość jego spędzenia, różne dodatkowe atrakcje.

Mając to wszystko na uwadze i chcąc wspierać rozwój agroturystyki w regionie, Jednostka Regionalna Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Łódzkiego organizuje wojewódzki konkurs na najlepsze gospodarstwo agroturystyczne „Złota Grusza”. Jego celem jest między innymi identyfikacja nowych gospodarstw i takich, które mogą być przykładem dobrych praktyk, a także rozpowszechnianie informacji o nich wśród turystów.

Mamy nadzieję zachęcać do tworzenia gospodarstw agroturystycznych i ulepszenia już istniejących. Poprzez organizację konkursu chcemy turystom wskazać gospodarstwa wyróżniające się w regionie, a właściciele motywować do podnoszenia jakości świadczonych usług. Zależy nam na popularyzacji wypoczynku na wsi oraz promocji gospodarstw agroturystycznych i turystyki na obszarach wiejskich, a przez to kreowaniu przyjaznego wizerunku wsi województwa łódzkiego. Zasięg konkursu ma charakter wojewódzki, zgłaszać się mogą wszyscy gospodarze prowadzący agroturystykę w Łódzkiem (rolnicy posiadający gospodarstwo rolne i prowadzący usługi agroturystyczne w ramach działalności nierolniczej stanowiącej dodatkowe źródło dochodu oraz rolnicy wynajmujący pokoje gościnne w gospodarstwie rolnym, mający zgłoszoną działalność w Urzędzie Gminy do „Ewidencji innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie”). Uczestnicy walczą o statuetkę Złotej Gruszy i nagrody pieniężne. Pierwsza

edycja konkursu „Złota Grusza” miała miejsce w 2009 roku, a od tego czasu wyłoniliśmy już 29 laureatów, czyli miejsc, które warto odwiedzić w Łódzkiem.

Rok 2017 przyniósł kilka zmian w konkursie, choć idea pozostała ta sama. Zamiast w dwóch kategoriach gospodarstwa oceniane były w czterech: z klimatem (wyjątkowy wygląd obiektu), w siodle (specjalizacja gospodarstwa w kierunku hodowli koni), z przygodą (specjalizacja gospodarstwa w kierunku turystyki aktywnej) i ze smakiem (specjalizacja gospodarstwa w kierunku lokalnej kuchni). Dzięki temu większe były szanse na zdobycie nagrody – przyznaliśmy ich 9, a dodatkowo również 3 wyróżnienia. Przyznane zostały właścicielom za zaangażowanie w podejmowanie działań w zakresie marketingu i budowania pozytywnego wizerunku miejsca, w kierunku wspierania i zachowywania lokalnych tradycji oraz zaangażowania w organizację czasu najmłodszych turystów. Kierując się kryteriami określonymi w regulaminie konkursu, komisja wybrała spośród zgłoszonych laureatów,

przyznając nagrody następującym gospodarstwom (patrz tabela).

Zapraszamy na naszą stronę internetową: <http://lodzkie.ksow.pl/>, gdzie w zakładce „Złota Grusza” znajduje się informacja o samym konkursie oraz o laureatach wszystkich dotychczasowych edycji. Można tam również znaleźć (w zakładce po prawej stronie „Gdzie na weekend”) zaznaczone na mapie gospodarstwa laureatów wcześniejszych edycji, a w zakładce „Wczasy pod gruszą” ostatni katalog z informacjami o wszystkich uczestnikach poprzednich edycji konkursu. Wznowienie i aktualizację publikacji planujemy na 2018 rok.

Dzięki organizacji tylu już edycji konkursu znamy gospodarstwa agroturystyczne w regionie i systematycznie zachęcamy gospodarzy do dodatkowej aktywności i zgłaszania się do udziału w konkursie. Wiemy już, że nigdzie nie ma tak ciepłych gospodarzy, smacznego i lokalnego jedzenia czy lepszych miejsc na krótkie i dłuższe wyprawy w teren niż w Łódzkiem.

MAGDALENA KOCHANOWSKA

LAUREACI KONKURSU NA NAJLEPSZE GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE „ZŁOTA GRUSZA” W 2017 ROKU

Gospodarstwo	kategoria	miejsce
NAGRODY		
Gospodarstwo agroturystyczne Politowizna	z przygodą	2
Gościniec nad Prosną		1
Dolina Koni	w siodle	2
Stajnia u Kowala		1
OWCZARENKA	ze smakiem	2
Karma na wsi		1
Bogusławickie Zacisze	z klimatem	2
Anna Bednarczyk Zakościele		Główna
Gospodarstwo Agroturystyczne Kurza Stopa		1
WYRÓŻNIENIA		
Bocianie Gniazdo	<i>Udogodnienia dla najmłodszych</i>	
Kurza Stopa	<i>Lokalne tradycje</i>	
Zalew Batorówka	<i>Promocja gospodarstwa</i>	

Zaproszenie na cykliczne warsztaty!

Fundacja Wspomaganie Wsi prowadzi nabór na warsztaty adresowane do lokalnych organizacji wiejskich w ich społecznej działalności. Celem tego programu jest wspieranie aktywnych społecznie osób ze wsi i małych miasteczek poprzez podnoszenie ich umiejętności planowania i realizacji projektów na rzecz własnych społeczności oraz zarządzania organizacjami, do których należą.

Obecnie zapraszamy lokalnych liderów z obszarów wiejskich (i z miasteczek do 6000 mieszkańców) na cztery warsztaty, które odbywają się w Łowiczu.

Lista warsztatów:

WARSZTAT – KOMUNIKACJA W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Data warsztatu	Termin zamknięcia naboru uczestników
15–18 lutego 2018 r.	8 stycznia 2018 r.

WARSZTAT – PLANOWANIE I REALIZACJA PROJEKTÓW SPOŁECZNYCH I PARTNERSTW

Data warsztatu	Termin zamknięcia naboru uczestników
18–21 stycznia 2018 r.	1 grudnia 2017 r.

WARSZTAT – PROJEKT. I CO DALEJ?

Data warsztatu	Termin zamknięcia naboru uczestników
23–26 listopada 2017 r.	12 listopada 2017 r.

SZKOLENIE – KSIĘGOWO-PRAWNE PODSTAWY ZARZĄDZANIA WIEJSKĄ ORGANIZACJĄ POZARZĄDOWĄ

Data warsztatu	Termin zamknięcia naboru uczestników
1–4 lutego 2018 r.	22 grudnia 2018 r.

Fundacja Wspomaganie Wsi pokrywa koszty udziału w warsztatach, takie jak: noclegi, posiłki i materiały dydaktyczne. Fundacja nie pokrywa kosztów podróży.

Dodatkowych informacji udziela:

Monika Słotwińska-Łychota
Fundacja Wspomaganie Wsi
ul. Bellottiego 1
01-022 Warszawa
e-mail: mslotwinski@fww.pl
tel.: (+22) 636 25-70 do 75;
faks: (+22) 636 62 70

KALENDARIUM 2018

- ▶ **9–11 LUTEGO**
Tour Salon Targi Regionów i Produktów Turystycznych
Poznań
- ▶ **16–18 MARCA**
XXIV Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej AGROTECH
Kielce
- ▶ **16–18 MARCA**
XXIV Targi Regiony Turystyczne NA STYKU KULTUR
Łódź
- ▶ **20–22 KWIETNIA**
X Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Aktywnej AGROTRAVEL & ACTIVE LIFE
Kielce

XXIII Konkurs W rolnictwie można pracować bezpieczniej

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przypomina, że do 15 stycznia 2018 r. można nadsyłać prace na XXIII Konkurs „W rolnictwie można pracować bezpieczniej”. Nadesłane materiały muszą być opublikowane do końca bieżącego roku.

Konkurs skierowany jest do dziennikarzy i osób publikujących w środkach masowego przekazu. Jego celem jest upowszechnianie wiedzy o zasadach bezpiecznej pracy w rolnictwie.

Informacje o warunkach uczestnictwa w konkursie znajdują się na stronie www.krus.gov.pl

**BEZPIECZNA
WODA**

Pamiętaj!

**Wchodząc na zamrożony
zbiornik wodny
zawsze ryzykujesz!**

**Tylko dobrze zorganizowane i nadzorowane
lodowisko gwarantuje bezpieczną zabawę**

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Ministerstwo Zdrowia

